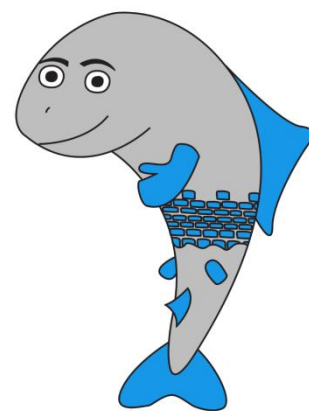

Lisäopetuksen opetussuunnitelma 2016

Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 ja eteläpohjalainen lisäopetuksen opetussuunnitelma

SEINÄJOKI

Sisällys

1. Lisäopetuksen järjestämisen lähtökohdat.....	3
1.1 Lisäopetuksen järjestäminen ja tehtävä.....	3
1.2 Opetuksen arvoperusta	4
1.3 Oppimiskäsitys.....	5
2. Lisäopetuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö	6
2.1 Lisäopetuksen tavoitteet	6
2.2 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen.....	8
2.3 Lisäopetuksen keskeinen sisältö.....	9
3. Lisäopetuksen toimintakulttuuri	10
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen	10
3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat.....	11
4. Lisäopetuksen toteuttaminen	12
4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu	12
4.2 Opiskelijoiden osallisuus.....	13
4.3 Yhteistyö	14
4.4 Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten keinojen käyttö.....	14
5. Opiskelijan opintojen ja hyvinvoinnin tukeminen.....	16
5.1 Opinto-ohjaus	16
5.2 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	17
5.3 Opiskeluhoito	18
5.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	19
6. Oppimisen arviointi ja palaute sekä todistukset lisäopetuksessa	19
6.1 Oppimista tukeva arviointikulttuuri	19
6.2 Osaamisen ja opintosuoritusten arviointi	20
6.3 Lisäopetuksessa käytettävät todistukset.....	21
7. Paikallinen opetussuunnitelma	23
7.1 Opetussuunnitelman merkitys	23
7.2 Opetussuunnitelman laatiminen	23
7.3 Opetussuunnitelman valmistelu ja sisältö.....	24
Ohjeet	27

Tässä asiakirjassa on käytetty kahden eri tason opetussuunnitelman perusteita. Tasot on nimetty seuraavasti:

Valtakunnallinen = lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Maakunnallinen = eteläpohjalainen lisäopetuksen opetussuunnitelma

1. Lisäopetuksen järjestämisen lähtökohdat

1.1 Lisäopetuksen järjestäminen ja tehtävä

Valtakunnallinen: Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille voidaan järjestää perusopetuslain mukaista lisäopetusta. Lisäopetus voidaan toteuttaa myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä.

Lisäopetukseen voidaan ottaa opiskelijaksi nuori, joka on saanut perusopetuksen päättö- todistuksen samana tai edellisenä vuonna¹. Muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä opiskelijaksi ottamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Näissä opetussuunnitelman perusteissa perusopetuslain tarkoittamasta oppilaasta käytetään käsitettä opiskelija.

Lisäopetus kestää yhden lukuvuoden ja sen laajuus on vähintään 1100 tuntia². Tämä merkitsee sitä, että lisäopetuksen opiskelijalla on oikeus saada lukuvuoden aikana opetusta ja ohjausta vähintään 1100 tuntia. Lisäopetuksen järjestäjä päättää opetuksen järjestämistavasta. Lisäopetusta voidaan toteuttaa perusopetusta antavan koulun tai muun oppilaitoksen yhteydessä yksilöllisesti tai erillisessä lisäopetusryhmässä. Lisäopetukseen voi sisältyä myös työelämässä, järjestöissä ja muissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa ohjattua opiskelua. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet).

Lisäopetus jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lisäopetuksessa tuetaan opiskelijoiden kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää. Se tukee sekä opetuksen että opiskelijoiden opintojen onnistumista (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3.1 Perusopetuksen tehtävä).

Perusasteen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa on useita koulutusvaihtoehtoja. Lisäopetuksen erityisenä tehtävänä on tarjota opiskelijoille mahdollisuus parantaa edellytyksiään jatko-opintoihin ja tukea opiskelijoiden kiinnittymistä ajatukseen opintojen jatkamisesta. Tämä edellyttää opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomioonottamista opetuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Opiskelijoiden kannalta mahdollisimman hyödyllisten opintopolkujen sekä tukitoimien suunnittelu ja monipuolisten oppimisympäristöjen tarjoaminen yhteistyössä perusopetuksen ja muiden oppilaitosten sekä työelämän kanssa edistää lisäopetuksen tehtävässä onnistumista. Ohjauksella ja opiskeluhoollolla on lisäopetuksessa keskeinen asema.

Lisäopetus palvelee koulutusratkaisuna erityisesti niitä perusopetuksen päättäneitä nuoria, joilla on tarvetta vahvistaa opinnoissa tarvittavia tietoja, taitoja ja opiskelumotivaatiota tai jotka tarvitsevat lisää aikaa tulevaisuutensa suunnitteluun. Lisäopetuksen tehtävänä on myös tukea opiskelijoiden elämänhallintaa ja siten vahvistaa edellytyksiä itsestä huolehtimiseen, muutosten kohtaamiseen ja valintojen tekemiseen.

Lisäopetuksessa voi korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja, suorittaa ennalta lukio-opintoja, ammatillisen koulutuksen opintoja ja muita opintoja sekä tutustua työelämään ja eri koulutusvaihtoehtoihin.

¹ Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

² Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2mom. ja perusopetusasetus 3 § 2 mom.

Maakunnallinen: Etelä-Pohjanmaalla on yhteinen lisäopetuksen opetussuunnitelma. Maakunnallinen opetussuunnitelma on laadittu 17 kunnan yhteistyönä (Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Isokyrö, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Teuva, Vimpeli ja Ähtäri). Maakunnallinen opetussuunnitelmatyö on tehty Osaava-hankkeen organisoimana. Osaava-hankkeen ohjausryhmä on toiminut myös maakunnallisen opetussuunnitelmatyön ohjausryhmänä. Johtoryhmä koordinoi opetussuunnitelman prosessin kokonaisuutta. Lisäopetuksen opetussuunnitelma on laadittu suomenkielistä opetusta varten.

Lisäopetukseen voidaan ottaa opiskelijaksi nuori, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna. Lisäopetus kestää yhden lukuvuoden ja sen laajuus on vähintään 1100 tuntia. Tämä merkitsee sitä, että lisäopetuksen opiskelijalla on oikeus saada lukuvuoden aikana opetusta ja ohjausta vähintään 1100 tuntia. Opiskelijalle on kerryttävä läsnäoloa riittävästi, jotta hänen opiskelunsa voidaan arvioida ja täten katsoa hyväksytysti suoritetuiksi. Hyväksytystä suorituksesta oppilas saa todistuksen lisäopetuksen suorittamisesta ja ei jää hakupisteissä jälkeen yhteishaussa.

Opiskelijavalintaan vaikuttavia tekijöitä ovat:

- perusopetuksen arvosanan korotushalukkuus
- opiskelumotivaatio
- oman urasuuntautuneisuuden selkeys
- syrjäytymisvaara
- jatko-opintomahdollisuuksien parantamisen tarve

Lisäksi lisäopetuksessa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan ammatillisiin oppilaitoksiin. Tutustumiset kirjataan jokaisen opiskelijan opiskelusuunnitelmaan.

Lisäopetus jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lisäopetuksen tehtävä on tukea nuoren elämänhallintaa, persoonallisuuden kasvua ja parantaa jatko-opintomahdollisuuksia sekä kannustaa oppimiseen. Opetussuunnitelman toteuttamisen painopiste on opiskelijan valmentamisessa jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että lisäopetuksen jälkeen jokaisella opiskelijalla on sekä suunnitelma jatko-opinnoista että valmiudet toteuttaa ne. Tämä edellyttää opiskelijan lähtökohtien huomioimisen opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

1.2 Opetuksen arvoperusta

Valtakunnallinen: Lisäopetuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaa sama arvoperusta kuin perusopetusta (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.2 Perusopetuksen arvoperusta). Arvoperusta muodostuu neljästä perusperiaatteesta, jotka ovat:

- Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
- Kulttuurinen moninaisuus rikkautena
- Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Lisäopetuksessa erityisen tärkeitä on välittävä ja arvostava vuorovaikutus sekä jokaisen opiskelijan kohtaaminen yksilönä. Aidon osallistumisen kautta opiskelijat voivat kasvaa ottamaan enenevässä määrin vastuuta opinnoistaan, päätöksistään ja elämästään sekä harjaantua demokraattiseen toimintaan. Lisäopetusvuosi antaa aikaa tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen sekä terveellisten elämäntapojen omaksumiseen. Se edistää yhteiskuntaan kiinnittymistä ja ohjaa elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen. Lisäopetus tukee opiskelijoita arvojen ymmärtämisessä ja oman arvoperustan muodostamisessa.

Maakunnallinen: Lisäopetuksessa on perusopetuksen maakunnalliset arvoteemat: opimme, tunnemme, toimimme ja iloitsimme.

Eteläpohjalainen esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma

Maakunnalliset arvoteemat

1. Opimme

Oppilas on aktiivinen tietojen ja taitojen oppija. Opettajan tehtävä on auttaa ja kannustaa oppilasta löytämään erilaisia tapoja ja menetelmiä oppia yhdessä muiden kanssa. Elinikäinen oppiminen on jatkuvaa uusien polkujen löytämistä: taitojen oppimista, tiedon hakua ja käsittelyä sekä kriittistä arviointia alati muuttuvassa ympäristössä.

2. Tunnumme

Koulun on tärkeää ohjata oppilaan elämänhallintataitojen kehittymistä yhdessä kotien kanssa. Omien vahvuuksien löytäminen ja tunteminen kehittävät oppilaan tervettä itsetuntoa ja luottamusta elämässä selviämiseen. Oppilasta opetetaan tunnistamaan oman toiminnan vaikutukset myös toisiin ihmisiin.

3. Toimimme

Yhteisöllisessä koulussa vuorovaikutus ihmisten välillä on ystävällistä ja tasa-arvoista. Erilaiset ihmiset toimivat yhdessä toisiaan arvostaen. Kestävää tulevaisuutta rakennetaan aktiivisesti, tavoitteellisesti ja sisukkaasti yhdessä tehden ja yrittäen.

4. Iloitsimme

Koulun toimintakulttuuri luo turvallisen oppimisympäristön. Kouluyhteisössä on tilaa uteliaisuudelle ja erilaiselle oppimiselle. Koulussa viihdytään yhdessä kavereiden ja ystävien kanssa. Hyvinvoivassa koulussa on ilo oppia!

Maakunnalliset arvoteemat näkyvät elinikäisen oppimisen polkujen etsintänä, elämänhallintataitojen harjoitteluna, toisten kanssa vuorovaikutuksessa toimimalla sekä turvallisessa oppimisympäristössä moninaisesti oppien.

Lisäopetuksessa on tärkeää välittävä ja arvostava vuorovaikutus sekä jokaisen opiskelijan kohtaaminen yksilönä. Aidon osallistumisen kautta opiskelijat voivat kasvaa ottamaan enenevässä määrin vastuuta opinnoistaan, päätöksistään ja elämästään. Lisäopetusvuosi antaa aikaa tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen sekä terveellisten elämäntapojen omaksumiseen. Lisäopetus tukee opiskelijoita arvojen ymmärtämisessä ja oman arvoperustan muodostamisessa.

1.3 Oppimiskäsitys

Valtakunnallinen: Lisäopetuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaa sama oppimiskäsitys kuin perusopetusta (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.3 Oppimiskäsitys).

Lisäopetuksessa opiskelumotivaation ja oppimaan oppimisen taitojen merkitys korostuu. Erityisen tärkeätä on ohjata opiskelijoita tiedostamaan omat tapansa oppia sekä luoda edellytyksiä oppimisen ilon löytämiseen kokemusten, elämysten ja oman oivaltamisen kautta. Kannustava palaute ja ohjaus lujittavat opiskelijoiden itsetuntoa ja realistista minäkuvausta sekä vahvistavat luottamusta omiin kykyihin, mahdollisuuksiin ja tulevaisuuteen.

Lisäopetuksessa opiskelijoita ohjataan omaksumaan elinikäistä oppimista edistäviä toimintatapoja. Opetuksessa kiinnitetään huomiota työskentely- ja ajattelutaitojen sekä oppimisstrategioiden harjaannuttamiseen. Opiskelijoiden kanssa pohditaan, mikä on opiskelun merkitys omalle tulevaisuudelle ja ohjataan heitä arvioimaan omaa toimintaansa. Opiskelijoita innostetaan miettimään tulevaisuuden tavoitteitaan ja vahvistetaan heidän suuntautumistaan jatko-opintoihin.

Maakunnallinen: Lisäopetuksessa opiskelumotivaation ja oppimaan oppimisen taitojen merkitys korostuu. Kannustava palaute ja ohjaus lujittavat itsetuntoa, tervettä minäkuvausta sekä vahvistavat luottamusta omiin kykyihin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Opiskelijoiden ajattelussa vahvistetaan tulevaisuusorientaatiota, opiskelun merkitystä siinä sekä jatko-opintosuuntautuneisuutta.

Opiskelija oppii, kun

- hän on motivoitunut ja aktiivinen
- hän on vuorovaikutuksessa muiden kanssa saaden rohkaisevaa ohjausta
- hänellä on hyvä itsetunto
- hän saa tukea omaan oppimisprosessiin
- hän kokee oppimisen iloa

2. Lisäopetuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö

2.1 Lisäopetuksen tavoitteet

Valtakunnallinen: Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Nämä tavoitteet ohjaavat myös lisäopetusta. Asetuksessa ei ole määritelty lisäopetukselle omaa tuntijakoa³.

Lisäopetuksessa noudatetaan valtioneuvoston asetuksessa määriteltyjä yleisiä tavoitteita ja lisäopetukselle säädettyä erityistä tavoitetta. Valtioneuvoston asetuksessa mainitut oppiainerajat ylittävän osaamisen tavoitteet ovat erityisen tärkeitä lisäopetuksessa.

Tavoitteet vaikuttavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkiin osa-alueisiin. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Kun seuraavassa tarkastellaan valtioneuvoston asetuksen sisältöä, käytetään asetuksen mukaista ilmaisua oppilas. Muutoin lisäopetuksessa käytetään ilmaisua opiskelija.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Opetettavan tiedon alat tulee perustua tieteelliseen tietoon. Pykälässä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

³ Perusopetuslaki 2 § ja valtioneuvoston asetus(422/2012)

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Lisäopetuksen erityinen tavoite

Asetuksen 5 §:ssä säädetään, että lisäopetuksen erityisenä tavoitteena on kehittää nuoren valmiuksia uranvalintaan, parantaa edellytyksiä jatko-opintoihin sekä edistää elämänhallintataitoja.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi lisäopetuksessa on tärkeää vahvistaa opiskelijoiden itsetuntemusta ja itsetuntoa, yhdessä työskentelyn ja vuorovaikutuksen taitoja sekä oppimaan oppimisen taitoja.

Maakunnallinen: Etelä-Pohjanmaalla lisäopetuksen tavoitteet rakentuvat perusopetuslain ja valtioneuvoston asetuksen säättämille opetuksen, kasvatuksen ja lisäopetuksen tavoitteille. Valtioneuvoston asetus pitää lisäopetuksessa erityisen tärkeänä oppiainerajat ylittävää opetusta.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Opetuksen ja kasvatuksen tulee tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi yrittäjämäisen toimintatavan hengessä.

- harjoittelemalla työntekoa ja työpaikan hakua
- viemällä opiskelijat sellaiseen tilanteeseen, jossa he joutuvat konkreettisesti harjoittelemaan yhteiskunnan jäsenten velvollisuuksia ja oikeuksia (esim. vierailut, työharjoittelu, opiskelu)
- opettelemalla vastuunkantamista itsestä, omista asioista ja teoista sekä ympäristöstä
- pohtimalla eettisiä kysymyksiä esimerkiksi mikä on oikein ja mikä on väärin
- suuntaamalla ajatuksia tulevaisuuteen vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä

Tarpeelliset tiedot ja taidot

- kartoittamalla opiskelijan osaaminen ja osaamisen puutteet
- keskittymällä perusopetuksen keskeisiin ja olennaisiin oppisisältöihin
- antamalla mahdollisuus hankkia tiedot ja taidot, joilla selviää jatko-opintoihin
- opettelemalla vastuunkantamista omasta opiskelusta
- kannustamalla opiskelijaa tiedostamaan itse osaamisensa vahvuudet ja heikkoudet
- harjoittelemalla opiskelussa erilaisia työtapoja erilaisissa työympäristöissä

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

- lisäämällä kokonaisvaltaista ajattelua
- lisäämällä toisten huomioimista ja osallisuutta
- harjoittelemalla hyvien valintojen tekemistä, mikä on ihmiselle kokonaisvaltaisesti hyväksi
- tulla tietoiseksi siitä, että hyvää elämää voi elää monella eri tavalla

Valmius uranvalintaan, edellytys jatko-opintoihin ja elämänhallintataidot (lisäopetuksen erityinen tavoite)

- osallistumalla koulutuskokeiluihin ja tet-harjoitteluun
- oppilaanohjauksella
- tukemalla opiskelijaa löytämään päivärytmi
- korostamalla ravinnon, liikunnan ja terveiden elämäntapojen merkitystä mielekkäälle elämälle
- opetella tunnistamaan omia tunnetiloja ja hallita niitä

2.2 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Valtakunnallinen: Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tavoitellaan oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt yhteisille oppiaineille sekä tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen sekä luku 4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet).

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu ja työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonrajat ylittävää osaamista. Pelkkä tiedon omaksuminen ei riitä.

Perusopetukselle määritellyt laaja-alaisen osaamisen seitsemän aluetta ovat

- ajattelu ja oppimaan oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- työelämätaidot ja yrittäjyys
- osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.

Osaamisalueilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan rakentavan jäsenyyden ja kestävä elämäntavan edellyttämää osaamista. Opiskelijoita rohkaistaan tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Lisäopetuksessa laaja-alaisen osaamisen kehittäminen on erityisen tärkeää. Laaja-alaiseen osaamiseen sisältyvät tiedot ja taidot vahvistavat edellytyksiä jatko-opintoihin ja työelämään. Samalla ne antavat välineitä oman elämän hallintaan sekä rakentavaan vuorovaikutukseen.

Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa omaksuttavia tietosisältöjä enemmän se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Opiskelijoille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia. Lisäopetuksessa tulee huolehtia opiskelijoiden mahdollisuudesta vahvistaa osaamistaan tässä määritellyillä seitsemällä laaja-alaisella osaamisalueella.

Maakunnallinen: Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet noudattavat lisäopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja maakunnallisen/opetuksen järjestäjän opetussuunnitelman tavoitteita. Opiskelijoita rohkaistaan oman erityislaatuisuutensa tunnistamisessa, itsearvostuksessa, vahvuuksien löytämisessä sekä huomaamaan kehittymismahdollisuudet. Jatko-opinnot ja tuleva työelämä vaativat laaja-alaista osaamista, jota edesauttaa oman elämän hallinta ja rakentavan vuorovaikutuksen osaaminen.

Perusopetuksen tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

- tiedot
- taidot
- arvot
- asenteet
- tahto

Siihen kuuluu myös kyky käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.

2.3 Lisäopetuksen keskeinen sisältö

Valtakunnallinen: Lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista tuntijakoa, joka määrittäisi, mitä oppiaineita lisä- opetuksessa tulee opettaa ja miten opetustunnit jaetaan näiden oppiaineiden kesken. Lisä- opetukseen ei myöskään erikseen määritellä valtakunnallista oppimäärää eli opettavien oppiaineiden tai muun opetuksen tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Opetuksen lähtökohtana ovat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty ja paikallisessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa tarkennetut laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sekä eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt. Kunkin opiskelijan osalta toteutuva sisältö täsmennetään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa (katso myös alaluku 4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu).

Lisäopetuksen sisällön tulee tukea lisäopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten sisällöt ja niiden toteuttamistavat lisäävät opiskelijoiden valmiuksia uranvalintaan, parantavat edellytyksiä jatko-opintoihin ja edistävät elämäntaitoja.

Lisäopetus tulee paikallisesti suunnitella ja toteuttaa siten, että opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus korottaa kaikkien perusopetuksen yhteisten oppiaineiden arvosanoja. Tämä edellyttää, että perusopetuksen yhteisten oppiaineiden opetuksessa noudatetaan näille oppiaineille perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuja oppimääriä. Opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuus korottaa myös perusopetuksen valinnaisten oppiaineiden arvosanoja.

Opiskelijoiden ei ole välttämätöntä opiskella kaikkia perusopetuksen yhteisiä oppiaineita, vaan he voivat tarvittaessa keskittyä omien opiskelutarpeiden ja jatko-opintojen kannalta keskeisiin oppiaineisiin sekä muihin opintoihin. Lisäopetuksen suunnittelussa huolehditaan siitä, että kullakin opiskelijalla on mahdollisuus opiskella jatko-opintojensa kannalta tarpeellisia oppiaineita.

Lisäopetuksessa opiskelijan opintoihin sisältyy aina opinto-ohjausta. Opintoihin voi sisältyä

- perusopetuksen oppimäärään kuuluvia kaikille yhteisiä oppiaineita
- perusopetuksen tehtävän mukaisia, oppilaalle valinnaisia oppiaineita
- monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja niihin liittyviä projektitehtäviä
- opintokäyntejä
- lukio- ja ammatillisia opintoja sekä niihin valmistavia opintoja
- työelämässä suoritettavia ohjattuja opintoja ja työelämään tutustumista.

Maakunnallinen: Opetuksen lähtökohtana ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sekä eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt.

Lisäopetuksen opetuksessa painotamme elämän hallintaa, uravalintaa, henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimista ja akateemisia taitoja. Eteläpohjalaisia painoalueita ovat yrittäjämäinen toimintatapa ja osallisuus.

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus korottaa kaikkien perusopetuksen oppiaineiden arvosanoja. Oppiaineiden opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman sekä eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Lisäopetus tarjoaa opiskelijalle oman opiskelusuunnitelman mukaisesti mahdollisuuden

- opiskella perusopetuksen yhteisiä oppiaineita
- opiskella perusopetuksen valinnaisia oppiaineita opetuksen järjestäjän linjauksen mukaan
- tehdä opintokäyntejä oman alan löytymisen varmistamiseksi
- tutustua työelämään

3. Lisäopetuksen toimintakulttuuri

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen

Valtakunnallinen: Lisäopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat samat periaatteet kuin perusopetuksessa. Periaatteet ovat

- oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä
- hyvinvointi ja turvallinen arki
- vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
- kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- osallistuminen ja demokraattinen toiminta
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet).

Lisäopetuksessa toimitaan oppivan yhteisön periaatteiden mukaisesti, jolloin dialogi, yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä. Toiminta on johdonmukaisesti tavoitteisiin pyrkivää ja johtaminen kohdistuu oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen Vuorovaikutusta ja monipuolista työskentelyä käytetään suunnitelmallisesti oppimisen edistämiseen. Kulttuurinen moninaisuus ja erilaiset kielelliset lähtökohdat otetaan huomioon ja edistetään yhteisön kielitietoisuutta. Lisäopetuksessa luodaan edellytyksiä demokraattisen toiminnan harjoittelulle ja mallinnetaan ympäristövastuullista ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuvaa toimintaa.

Lisäopetuksen toimintakulttuurissa erityisen tärkeää on opiskelijoiden myönteistä ja realistista minäkuva vahvistava vuorovaikutus ja yhteistyö, ongelmien rakentava käsittely sekä huomion suuntaaminen myönteisiin ratkaisuihin. Toiminnan ja ilmapiirin kehittämisellä huolehditaan, että jokainen opiskelija voi kokea kuuluvansa yhteisöön, olevansa siinä tervetullut ja arvostettu ja voivansa toimia sen aktiivisena jäsenenä.

Ryhmissä toimittaessa harjaannutaan toisten huomioon ottamiseen sekä omien vahvuuksien hyödyntämiseen ja vertaistuen antamiseen. Toiminnan selkeys, rauhallisuus, suunnitelmallisuus ja säännönmukaisuus tukevat elämäntaitoja. Samalla tarvitaan opiskelijoiden tarpeet

huomioonottavaa joustavuutta ja toiminnan monipuolisuutta. Toiminnassa tulee olla käytänteitä ja rakenteita yhteisöllisyyden kehittämiseen ja opiskelijoiden aktiivisen roolin vahvistamiseen. Käytännön osallistuminen ja vaikuttamisen kokemukset luovat edellytyksiä yhteiseen vastuunottoon kasvamiselle ja osallisuudelle.

Maakunnallinen: Lisäopetuksen eteläpohjalaisessa toimintakulttuurissa painotetaan opiskelijoiden myönteistä ja realistista minäkuva. Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteista nostetaan esiin erityisesti:

1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

- pyritään saamaan valmiiksi mitä on aloitettu
- sitoudutaan työskentelyyn olemalla samalla luottamuksen arvoisia

2. Hyvinvointi ja turvallinen arki

- Tasa-arvoiset vuorovaikutussuhteet opiskelijoiden ja opettajien kesken mahdollistavat aidon ihmistenvälisen dialogin.
- hyväksyvä kannustava ilmapiiri

3. Osallisuus ja demokraattinen toiminta

- opetus on joustavaa ja opetussuunnitelmaa noudattava

4. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

- yhteisen omaisuuden kunnioittaminen ja asiallinen käsittely
- jokainen rakentaa omalla panoksellaan viihtyisää työympäristöä

3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat

Valtakunnallinen: Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämistä ohjaavat samat tavoitteet kuin perusopetuksessakin (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat). Lisäopetuksessa huolehditaan erityisesti siitä, että oppimisympäristöt ja työtavat ovat opiskelijoiden näkökulmasta kiinnostavia ja kannustavia, ja että ne monipuolisuudellaan vahvistavat

opiskelumotivaatiota. Opiskelijoiden mahdolliset tuen tarpeet otetaan huomioon oppimisympäristöjen suunnittelussa ja työtapojen valinnassa.

Lisäopetuksen oppimisympäristöjen tärkeänä osana ovat ne työelämäympäristöt, joissa opiskelijat tutustuvat työelämään tai suorittavat työpaikalla tapahtuvia opintoja. Eri oppimisympäristöjä hyödynnetään kunkin opiskelijan opiskelusuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Opiskelijoiden turvallisuudesta sekä opintojen seuraamisesta ja ohjaamisesta samoin kuin palautteen antamisesta ja tuesta huolehditaan kaikissa opiskeluun liittyvissä ympäristöissä.

Työtapoja valittaessa lähtökohtina ovat opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet, lisäopetukselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden opiskelusuunnitelmissa määritellyt henkilökohtaiset tavoitteet. Työtapojen valinnalla ja työskentelyn käytännönläheisyydellä voidaan luoda edellytyksiä myönteisiin oppimiskokemuksiin ja vahvistaa opiskelumotivaatiota. Huomiota kiinnitetään opiskelijoiden tietoihin ja taitoihin mahdollisesti jääneisiin puutteisiin aiemmilta opiskeluvuosilta ja etsitään yhdessä tapoja tieto- ja taitopohjan vahvistamiseen.

Oppimaan oppimisen kannalta on tärkeää, että opiskelijoita ohjataan asettamaan työelleen tavoitteita sekä suunnittelemaan ja arvioimaan opiskeluaan ja että he ovat mukana myös työtapojen suunnittelussa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tukemaan erityisesti opiskelijoiden vuorovaikutus- ja työskentelytaitoja sekä tiedonhankinnan, muokkaamisen ja tuottamisen taitoja. Opiskelijoita kannustetaan omaan ilmaisuun ja luovaan tuottamiseen.

Maakunnallinen: Lisäopetuksessa kehitetään ihmisenä olemisen taitoja ja pyritään kasvattamaan jatko-opiskeluhaluinen ja –kykyinen nuori. Oppimisympäristössä tulisi ottaa huomioon sekä opiskelijan tarpeet että pedagogiset tarpeet. Kannustava ja avoin oppimisympäristö tukee oppimisprosesseja.

Työtapojen valinnan tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita vuorovaikutukseen ja tukea yksilöllistä oppimisprosessia. Tärkeää on, että opiskelija ottaa vastuuta henkilökohtaisesta tavoitteesta. Oppitunneilla opiskellaan yksilöllisessä tahdissa ja kokemuksellisia sekä toiminnallisia työtapoja käyttäen. Opiskelijälähtöisyyttä tuetaan antamalla oppimiselle riittävästi aikaa, kokeet voidaan suorittaa yksilölliseen tahtiin ja opetus on kiireetöntä ja opiskelijan kehitystason huomioon ottavaa.

4. Lisäopetuksen toteuttaminen

4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu

Valtakunnallinen: Lisäopetuksen tavoitteet edellyttävät opiskelijoiden yksilöllistä ohjaamista. Koska lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista oppimäärää, jokaiselle lisäopetuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jota kutsutaan opiskelusuunnitelmaksi. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että suunnitelman laadinnan vastuuhenkilö on nimetty. Opiskelusuunnitelma laaditaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja opiskelijan omaa vastuunottoa tuetaan. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös huoltajan kanssa. Suunnitelma ohjaa kunkin opiskelijan opintojen rakentumista ja etenemistä ja vahvistaa myös opiskelijan omaa suunnitelmallisuutta opiskelussa.

Suunnitteluun paneudutaan heti lisäopetusvuoden alussa. Opiskelusuunnitelman toteutumista seurataan koko lisäopetuksen ajan. Opiskelusuunnitelmaa voidaan muuttaa lukuvuoden aikana, ja se tarkistetaan aina tarvittaessa. Tarkistamisajankohdista voidaan sopia myös ennalta. Tärkeätä on huolehtia, että opiskelun välittömien tavoitteiden rinnalla opiskelusuunnitelman toimivuutta tarkastellaan myös opiskelijan

tulevaisuuden suunnitelmien näkökulmasta. Sekä opiskelusuunnitelman laatimisessa että sen toteutumisen seurannassa tehdään tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä.

Opiskelusuunnitelman laatimisen lähtökohtina ovat opiskelijan vahvuudet, tarpeet ja tavoitteet sekä osaamisen taso lisäopetuksen alussa. Opiskelijan elämäntilanne sekä aiemmat oppimiskokemukset tulee myös ottaa huomioon. Lähtötilanteen selvittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Opiskelusuunnitelman tarkoituksena on ohjata opiskelijan tiedollista ja taidollista sekä elämänhallintaan liittyvää kehittymistä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opiskelusuunnitelmaan kirjataan

- opiskelijan opinto-ohjelma eli ne opinnot, joita opiskelijan on tarkoitus suorittaa lisäopetuksen aikana omassa koulussa, muissa oppilaitoksissa, työelämässä, järjestöissä tai muissa oppimisympäristöissä
- eri oppiaineiden ja muiden opintojen tuntimäärät
- tiedolliset ja taidolliset tavoitteet sekä osaamisen vahvuudet ja kehittämistarpeet
- suunnitelma jatko-opinnoista
- ohjaukselliset tavoitteet
- opiskelijan mahdollisesti tarvitsemat yleisen tuen tukitoimet
- opiskelusuunnitelman laadinnasta, toteutumisesta ja seurannasta ensisijaisesti vastaava opettaja.

Opiskelusuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös opiskelutaitojen kehittämiseen sekä tarvittaessa myös opiskelijan hyvinvointiin ja elämänhallintaan liittyviä tavoitteita.

Opiskelusuunnitelman sijaan tehostettua tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan oppimissuunnitelma. Jos opiskelijalla on erityisen tuen tarve, hänelle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS.

Maakunnallinen: Etelä-Pohjanmaalla lisäopetukseen osallistuvan opiskelijan opintojen suunnittelu noudattaa valtakunnallista lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Opiskelijalle laaditaan heti opintojen alkaessa oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaan kirjattavat asiat on esitelty lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Laadinnasta vastaa lisäopetuksen opettaja. Opiskelusuunnitelma laaditaan yhteistyössä opiskelijan kanssa, huoltajaa kuullen.

Opiskelusuunnitelman lähtökohtana ovat opiskelijan vahvuudet, tarpeet ja tavoitteet sekä osaamisen taso lisäopetuksen alussa. Tavoitteena on, että opiskelija ottaa vastuuta suunnitelman laadinnasta ja sen toteuttamisesta.

Suunnitelma ohjaa opiskelijan opiskelua, valintoja ja opiskelun etenemistä. Laadittua henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa seurataan ja päivitetään tilanteen mukaan opintojen aikana.

4.2 Opiskelijoiden osallisuus

Valtakunnallinen: Lisäopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden osallisuutta. Opiskelijoiden on tarpeen saada kokemuksia yhteistyöstä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja demokraattisesta toiminnasta arjen opiskelutilanteissa sekä yhteistä koulutyötä ja työympäristöä suunniteltaessa. Keskeistä on opiskelijoiden aktiivinen ja vastuullinen rooli oman opiskelusuunnitelman laadinnassa ja opiskelussa. Lain mukaan opiskelijoille tulee järjestää mahdollisuus osallistua myös opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssääntöjen valmisteluun⁴.

Lisäopetuksen opiskelijat kuuluvat sen koulun oppilaskuntaan, jossa he opiskelevat⁵. Oppilaskuntatoiminta sekä kunnan ja koulun muut osallistumista tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

⁴ Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

⁵ Perusopetuslaki 47 a § 2 mom. (1267/2013)

Maakunnallinen: Opiskelija hankkii TET-paikat siten, että ne tukevat laadittua opiskelusuunnitelmaa ja oman alavalinnan ja täten opiskelupaikan löytymistä. Oppitunneilla käsitellään joustavasti opiskelijoita askarruttavia asioita, jotka tukevat elämänhallintaa.

4.3 Yhteistyö

Valtakunnallinen: Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa⁶. Tätä yhteistyötä tarvitaan myös lisäopetuksessa. Arvosanojen korottaminen, opiskelumotivaation ja -taitojen vahvistaminen sekä opintojen jatkamiseen liittyvien suunnitelmien tekeminen ovat haasteita, joissa opiskelija tarvitsee perheensä tukea. Opiskelun arvostaminen ja tukeminen on tärkeää myös opiskelijan hyvinvoinnin kannalta. Huoltajilta saatu tieto ja tuki auttavat lisäopetuksen opettajia opetuksen suunnittelussa ja kasvatustyössä.

Opiskelijoiden opiskelusuunnitelmien laatiminen ja opetuksen joustava toteuttaminen edellyttävät lisäopetuksessa opettavien keskinäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä niiden peruskoulujen kanssa, joista opiskelijat tulevat. Lisäopetuksen opetustarjonta, opintoihin sisältyvät työelämäjaksot, opiskelujaksot muissa oppilaitoksissa sekä erilaiset opintokäynnit ja työpajat edellyttävät hyvää yhteistyötä lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja muiden oppilaitosten sekä työelämän ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Opinto-ohjauksen, oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä opiskeluhuollon edellyttämää yhteistyötä käsitellään luvussa 5.

Maakunnallinen: Lisäopetuksessa yhteistyötä tehdään vuoropuheluna kodin ja koulun välillä ottaen huomioon arvot, kasvatuksen, vastuukysymykset sekä arvioinnin. Kodeille annetaan mahdollisuus vanhempainvarttitapaamiseen tarpeen mukaan tai pyydettyä, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Oppilaitosten välinen yhteistyö niveltäessä toteutuu tutustumiskäynteinä ja koulutuskokeiluina ammatillisella puolella ja lukioissa.

4.4 Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Valtakunnallinen: Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpidollisia keinoja.

Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa⁷. Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua opiskelijan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä opiskelijan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla opiskelijaa, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinoja tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja opiskelijan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

⁶ Perusopetuslaki 3 § 2 mom.

⁷ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013)

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi opiskelijan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi⁸.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista⁹. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskustelujen ja kurinpidollisten menettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää opiskelijoita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Opiskelijoille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun¹⁰. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Maakunnallinen: Kasvatuskusteluun ja kurinpidollisiin keinojen käyttöön liittyvät asiat on kirjattu eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman lukuun 5, joita noudatetaan myös lisäopetuksessa. Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja työrauhaan. Keskeistä tähän tavoitteeseen pääsemiseksi on opiskelijan osallisuus koulupäivän aikana. Myönteisen ilmapiirin ja toimintatapojen suunnittelua painotetaan.

⁸ Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013)

⁹ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

¹⁰ Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

5. Opiskelijan opintojen ja hyvinvoinnin tukeminen

5.1 Opinto-ohjaus

Valtakunnallinen: Opiskelijoiden kokonaisvaltainen ohjaus on kaikkien lisäopetuksen opiskelijoiden kanssa työskentelevien yhteinen tehtävä. Lisäopetuksen opinto-ohjaus toteutetaan perusopetuksen oppilaanohjauksen periaatteiden mukaisesti (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 15 Opetus vuosiluokilla 7-9). Lisäopetuksessa opinto-ohjauksen merkitys on erityisen suuri. Tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että he voivat onnistua opinnoissaan, motivoituvat jatkamaan opiskelua ja löytävät paikkansa seuraavan koulutusvaiheen opinnoissa. Keskeiset ohjaukselliset tavoitteet kirjataan jokaiselle opiskelijalle laadittavaan opiskelusuunnitelmaan.

Opinto-ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaus. Jokainen opiskelija tarvitsee jatkuvaa myönteistä ja rakentavaa palautetta sekä onnistumisen kokemuksia. Näissä opinto-ohjauksella on keskeinen rooli. Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelussa ja etenkin jatko-opiskelussa tarvittavien taitojen kehittymistä.

Myös ammatillisen suuntautumisen vahvistaminen on tärkeää. Opinto-ohjauksella huolehditaan, että opiskelijan työelämäntuntemus lisääntyy ja että opiskelija pääsee tutustumaan erilaisiin ammatteihin.

Työelämäntuntemuksen lisäämisessä apuna voidaan käyttää työelämään tutustumista ja työelämässä suoritettavia ohjattuja opintoja. Työelämäntuntemuksen lisääntyessä opiskelija voi paremmin pohtia omia henkilökohtaisia opiskelu- ja uravaihtoehtojaan.

Opiskelijan tulevaisuuden suunnittelua tuetaan eri koulutusvaihtoehtojen selvittämällä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua myös käytännössä erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin kuten lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen sekä näihin valmistaviin koulutuksiin, oppisopimuskoulutukseen ja työpajoihin. Lisäopetuksen aikana on mahdollista toteuttaa opiskelujaksoja muissa oppilaitoksissa. Tarvittaessa opiskelija voidaan ohjata lisäopetusta sopivampaan opiskeluvaihtoehtoon.

Henkilökohtainen ohjaus on erityisen tärkeää jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelijaa autetaan suunnittelemaan lisäopetuksen jälkeisiä opintoja ja tuetaan käytännön hakumenettelyissä.

Maakunnallinen: Lisäopetuksen opinto-ohjaus toteutetaan perusopetuksen oppilaanohjauksen periaatteiden mukaisesti. Oppilaanohjaus on kirjattu eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Tavoitteena on tukea opiskelijaa siten, että hän hallitsee itse elämänsä, kokee onnistuvansa opinnoissa, motivoituu jatkamaan opintoja ja löytää paikkansa yhteiskunnassa.

Opiskelijan keskeiset tavoitteet kirjataan hänen opiskelusuunnitelmaan. Hän saa opintojen aikana sekä henkilökohtaista että koko luokalle tarkoitettua ohjausta. Työharjoittelun ja koulutusvierailuiden avulla hän saa kokemuksia eri aloista ja voi pohtia paremmin omia henkilökohtaisia opiskelu- ja uravalintojaan. Opinto-ohjauksen avulla opiskelijaa autetaan suunnittelemaan lisäopetuksen jälkeisiä opintoja ja tuetaan käytännön hakumenettelyssä. Tarvittaessa opiskelija voidaan ohjata lisäopetusta sopivampaan opiskeluvaihtoehtoon.

5.2 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Valtakunnallinen: Lisäopetuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuki toteutetaan perusopetuksen kolmiportaisen tuen periaatteiden mukaisesti (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Opiskelijalla on oikeus riittävään tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä¹¹.

Tämä merkitsee oikeutta perusopetuslain mukaisiin tukimuotoihin kuten tukiopetukseen, osa-aikaiseen erityisopetukseen, tulkitsemis- ja avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin sekä erityisopetukseen. Käytettävät tukimuodot määritellään opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Perusopetuksessa annettu tehostettu tuki on päättynyt ja erityisen tuen päätös on rauennut perusopetuksen päättyessä.

Yleinen tuki lisäopetuksessa

Lisäopetus on lähtökohtaisesti yksilöllistä ja joustavaa sekä kunkin opiskelijan omaan opiskelusuunnitelmaan perustuvaa. Lisäopetuksessa opiskelija voi paikata perusopetuksessa osaamiseen mahdollisesti jääneitä aukkoja sekä korottaa perusopetuksesta saatuja arvosanoja. Jokaisen opiskelijan tuen tarve arvioidaan erikseen. Tuen ensimmäinen vaihe on yleinen tuki. Opiskelijan tarvitseman tuen järjestäminen ja tukimuodot kirjataan opiskelijalle laadittavaan opiskelusuunnitelmaan.

Tehostettu tuki lisäopetuksessa

Opiskelijalla on oikeus tehostettuun tukeen sitä tarvitessaan. Tehostettua tukea perusopetuksessa saaneen opiskelijan tarve tuen jatkamiseen lisäopetuksessa arvioidaan lisäopetuksen alkaessa. Myös opiskelija, jolle ei ole annettu tehostettua tukea perusopetuksen aikana, voi saada tehostettua tukea lisäopetuksessa.

Tehostetun tuen tarpeen selvittämiseksi opiskelijan tilanteesta tehdään pedagoginen arvio. Mikäli pedagogisen arvion perusteella todetaan tehostetun tuen tarve, käsitellään tuen aloittaminen ja järjestäminen moniammatillisessa yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa ja opiskelijalle laaditaan oppimissuunnitelma. Tällöin hänelle ei laadita erikseen opiskelusuunnitelmaa, vaan kaikki tarvittavat tiedot kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Erityinen tuki lisäopetuksessa

Opiskelijalla on mahdollisuus saada erityistä tukea lisäopetuksessa sitä tarvitessaan. Erityistä tukea perusopetuksessa saaneen opiskelijan tarve tuen jatkamiseen lisäopetuksessa arvioidaan lisäopetuksen alkaessa. Myös opiskelija, jolle ei ole annettu erityistä tukea perusopetuksen aikana, voi saada erityistä tukea lisäopetuksessa.

Erityisen tuen tarpeen selvittämiseksi opiskelijan tilanteesta tehdään pedagoginen selvitys. Mikäli pedagogisen selvityksen perusteella todetaan erityisen tuen tarve, opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen päätöksen erityisestä tuesta ja opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Tällöin opiskelijalle ei laadita erikseen opiskelusuunnitelmaa, vaan kaikki tarvittavat tiedot kirjataan HOJKSiin.

Opiskelijan tuen tarvetta arvioitaessa ja tukea suunniteltaessa hyödynnetään perusopetuksen aikana laadittuja, opiskelijaa koskevia pedagogisia asiakirjoja. Tiedonsiirtoa koskevat lisäopetuksessa samat säännökset kuin perusopetuksessakin¹².

¹¹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

¹² Perusopetuslaki 40 § ja 41 § (642/2010)

Lisäopetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus korottaa perusopetuksessa annettuja arvosanoja myös niissä oppiaineissa, joissa hänellä on ollut yksilöllistetty oppimäärä perusopetuksen aikana. Mikäli opiskelijan on tarpeen opiskella myös lisäopetuksessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, erityisen tuen päätöksessä määrätään ne oppiaineet, jotka opiskelija opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti. Lisäopetus voidaan järjestää myös toiminta-alueittain.

Maakunnallinen: Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät asiat on kirjattu eteläpohjalaisen perusopetuksen opetus-suunnitelman lukuun 7, joita noudatetaan myös lisäopetuksessa. Opiskelusuunnitelmaa laadittaessa kartoitetaan jokaisen opiskelijan henkilökohtaiset tuen tarpeet. Mahdolliset tuen tarpeet kirjataan oppilaan opiskelusuunnitelmaan.

5.3 Opiskeluhoito

Valtakunnallinen: Lisäopetuksen opiskeluhoitoon järjestämistä ja toteuttamista koskevat samat periaatteet kuin perusopetuksen oppilashuollossa. Myös opiskelijoilla on samat oikeudet kuin perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjällä tulee olla oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma, jonka laatimisesta on määrätty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹³. Lisäopetuksen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma voidaan sisällyttää perusopetusta koskevaan koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan.

Lisäopetuksessa opiskelijalla on oikeus opetukseen osallistumisen edellyttämään maksuttomaan opiskeluhoitoon. Yhteisön ja yksittäisten opiskelijoiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen ulottuu kaikkeen lisäopetuksen koulutyöhön. Opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden yhteinen tehtävä.

Opiskeluhoitoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena. Yhteisöllinen opiskeluhoito on osa lisäopetuksen toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoitoa. Yhteisöllinen opiskeluhoito on ennaltaehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, turvallisuuden ja huolenpidon ilmapiiriä lisäopetuksessa.

Opiskeluhoitotyötä ohjaa opiskelijan edun ensisijaisuus. Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella. Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat opiskelijan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä. Opiskelijan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon lisäopetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä turvataan opiskelijan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamuksellisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus.

Monialainen yhteistyö on lisäopetuksen opiskeluhoitoon tärkeää. Opiskeluhoito järjestetään opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Sitä toteutetaan yhteistyössä opiskelijan, huoltajan ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoitoon yhteistyö lisäopetuksessa on tärkeää erityisesti opiskelijan ohjauksessa, siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen yksilöllisessä suunnittelussa.

Maakunnallinen: Opiskeluhoitoon liittyvät asiat on kirjattu eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman lukuun 8, joita noudatetaan myös lisäopetuksessa. Opiskelijahuolto toteutetaan koulun oppilashuoltosuunnitelman mukaisesti. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kuten esimerkiksi nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Määräys 104/011/2014)

5.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Valtakunnallinen: Lisäopetuksessa opiskelijoiden kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon. Taustaltaan saamelaiden, romanien, viittomakielisten, maahanmuuttajien ja muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksen järjestämisessä noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden linjauksia (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 9 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä).

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden vaihteleva suomen kielen taito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Suomen kielen taitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opetustarjonta suunnitellaan ottaen huomioon opiskelijoiden oppimistarpeet sekä kielenoppimisen vaihe. Tavoitteena on vahvistaa osaamisen laajenemista arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Opiskelijoiden tulee saada myös valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä omien ajatusten, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään myös muita opiskelijoiden osaamia kieliä.

Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehitystä tuetaan monipuolisesti. Tavoitteena on tukea monikielisyyttä sekä opettaa opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

Maakunnallinen: Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset on kirjattu eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman lukuun 9, joita noudatetaan myös lisäopetuksessa.

6. Oppimisen arviointi ja palaute sekä todistukset lisäopetuksessa

6.1 Oppimista tukeva arviointikulttuuri

Valtakunnallinen: Lisäopetuksessa vallitsee oppimista tukeva, opiskelijoita eteenpäin kannustava ja vuorovaikutukseen perustuva arviointikulttuuri. Arviointikulttuuri tulee rakentaa osaksi lisäopetuksen toimintakulttuuria ja sen lähtökohtina ovat lisäopetuksen arvoperusta ja käsitys oppimisesta.

Oppimista tukevan arviointikulttuurin keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijoiden ohjaaminen ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan ja kehittämään itsearviointitaitojaan sekä edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen koulutyön suunnittelussa.

Arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys edellyttävät opiskelijoiden edistymisen ja osaamisen huolellista seuranta ja tarkastelua suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä opiskelijoita kunnioittavaa palautteen antoa. Lisäopetuksessa keskeistä on jokaisen opiskelijan oppimisen ohjaaminen sekä motivointi ja kannustaminen. Opiskelijoiden on tärkeää saada onnistumisen kokemuksia opiskelussaan.

Opettaja nivoo arvioinnin osaksi opetusta ja ohjausta. Opettajan antama palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Opiskelijoita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan ja myös itse ohjaamaan omaa oppimistaan sekä käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita. Opettajan tehtävänä on kehittää opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin ja opettaa itsearviointitaitoja. Opiskelijoiden itsearviointitaitoihin sisältyvät erityisesti heidän valmiutensa asettaa opiskelulle tavoitteita, tarkastella ja ohjata omaa työskentelyään, tunnistaa edistymistään sekä suunnitella tulevaisuuttaan.

Lisäopetuksessa on tärkeää, että opiskelijat voivat osoittaa osaamistaan monipuolisesti heille soveltuvien tavoin. Tämä edellyttää, että opettaja kokoaa tietoa opiskelijoiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla monenlaisin menetelmin ja erilaisissa oppimistilanteissa. Erilaisissa näyttö- ja koetilanteissa varmistetaan tehtäväksiannon ymmärtäminen, riittävä aika, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisen mahdollisuudet, opiskelijoiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuus sekä tarvittavat avustajapalvelut. Opiskelijan oppimisvaikeudet ja puutteellinen opetuskielen hallinta otetaan huomioon näyttö- ja koetilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Maakunnallinen: Arviointiin liittyvä yleiset asiat on kirjattu eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman lukuun 6, joita noudatetaan myös lisäopetuksessa. Lisäopetuksen arviointi on jatkuvaa, vuorovaikutteista, opiskelijaa eteenpäin kannustavaa, mutta realistista.

Arvioinnilla pyritään lisäämään opiskelijan osallistuvuutta ja itsearviointia. Tärkeää on, että opiskelija oppii tarkastelemaan ja ohjaamaan työskentelyään, tunnistamaan omaa etenemistään sekä suunnittelemaan tulevaisuutta.

6.2 Osaamisen ja opintosuoritusten arviointi

Valtakunnallinen: Lisäopetuksessa osaamisen ja opintosuoritusten arviointi sekä palautteen antaminen opiskelijoille perustuvat asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoiden osaamista tai suorituksia ei vertailla keskenään, eikä arviointi kohdistu henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai temperamenttiin.

Perusopetuksen oppimäärään kuuluvissa yhteisissä oppiaineissa todistuksin annettavan arvioinnin tulee perustua näiden oppiaineiden oppimäärien valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä päättöarvioinnin kriteereihin, jotka Opetushallitus on määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Yhteisten oppiaineiden arvioinnissa ja todistusmerkinnöissä noudatetaan muutoinkin, mitä asiasta on päättöarviointia koskien päätetty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Mikäli opiskelijalle on perusopetuksen aikana tehty erityisen tuen päätös, jossa jonkin oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty, ja mikäli yksilöllistämistä on erityisen tuen päätöksessä jatkettu lisäopetuksen alkaessa, arvioidaan opiskelijan osaamista ja suoriutumista tässä oppiaineessa suhteessa HOJKSissa määriteltyihin yksilöllistettyihin tavoitteisiin. Tällöin saatu arvosana tai arvio varustetaan tähdellä (*).

Valinnaisten oppiaineiden arvioinnissa ja todistusmerkinnöissä noudatetaan, mitä näiden aineiden arvioinnista on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa päättöarviointia koskien päätetty.

Muissa opinnoissa arviointi perustuu paikallisessa lisäopetuksen opetussuunnitelmassa tai opiskelijan opiskelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Näissä opinnoissa todistusarviointi voidaan antaa numeroarvosanana tai sanallisena arviona paikallisesti päätettävällä tavalla.

Lisäopetuksen opiskelijan suoriutuminen opinnoistaan on hyväksytty, jos hän saa opiskelemistaan perusopetuksen yhteisistä oppiaineista, valinnaisten aineiden opinnoista ja muista opinnoista vähintään todistusarvosanan viisi (5) tai sanallisen arvion ”hyväksytty”.

Mahdollisesti tulossa olevasta hylätystä todistusarvosanasta tai -arvioista tulee kertoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samassa yhteydessä voidaan selvittää tuen tarve ja

suunnitella mahdollinen tuki. Opiskelijan opinto-ohjelmaa voidaan tarvittaessa myös tarkistaa ja muuttaa yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa. Opiskelijalle, jonka lukuvuoden suoriutuminen suhteessa tavoitteisiin on jossakin oppiaineessa tai muissa vastaavissa opinnoissa hylätty (numeroarvosana neljä tai sanallinen arvio ”hylätty”), tulee varata mahdollisuus erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Jos hylätty suoritus koskee muunlaisia opintoja, esimerkiksi työelämään tutustumista, voidaan erillinen koe toteuttaa myös antamalla opiskelijalle tarkoitukseen soveltuvia tehtäviä, joiden hyväksytty suorittaminen korvaa hylätyt opinnot. Mahdollisuus erilliseen kokeeseen ja korvaaviin tehtäviin voidaan antaa joko lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

Maakunnallinen: Lisäopetuksessa osaamisen ja opintosuoritusten arviointi sekä palautteen antaminen opiskelijalle perustuu asetettuihin tavoitteisiin. Tavoitteet perustuvat opiskelijan oman opiskelusuunnitelman tavoitteisiin. Opiskelusuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa lukuvuoden aikana.

Arvioinnin mahdollistaa riittävä läsnäolo, 1100 tuntia. Ilman riittävää läsnäoloa arviointia ei ole mahdollista suorittaa. Valtakunnalliset tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ohjaavat osaamisen ja opintosuoritusten arviointia kaikille yhteisissä oppiaineissa ja valinnaisaineissa huomioiden opiskelijan mahdolliset yksilöllistämiset.

6.3 Lisäopetuksessa käytettävät todistukset

Valtakunnallinen: Lisäopetuksessa käytettävät todistukset ovat

- Välitodistus, jonka antamisesta päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa
- Todistus lisäopetuksen suorittamisesta: annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki opinnot hyväksytysti (vähintään numeroarvosana 5 tai sanallinen arvio ”hyväksytty”)
- Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista: annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut vain osan opinnoista hyväksytysti tai keskeyttänyt opintonsa. Lisäopetuksessa käytettäviin todistuksiin merkitään
- todistuksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- rehtorin allekirjoitus
- lukuvuosi ja todistuksen antamispäivämäärä
- maininta, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Arviota opiskelijan käyttäytymisestä ei merkitä todistuksiin.

Mikäli osa opiskelijan opinnoista on tapahtunut muussa oppilaitoksessa, työpaikalla tai työ- paikkaan rinnastettavassa muussa paikassa, tulee siitä tehdä merkintä todistuksiin.

Uskonnon ja elämänskatsomustiedon arvio tai arvosana merkitään lisäopetuksessa käytettäviin todistuksiin muodossa ”uskonto/elämänskatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistuksiin, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistuksiin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan todistuksissa käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*).

Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Opiskelijalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus.

Opiskelija saa pyynnöstä todistuksen liitteen, jossa arvioidaan hänen työskentelyään ja käyttäytymistään lisäopetuksessa. Todistuksen liitteenä voi olla myös:

- tarkempia tietoja oppilaan opinto-ohjelmasta ja opinnoissa menestymisestä
- seloste muissa oppilaitoksissa suoritetuista opinnoista
- arvio työpaikalla tapahtuneesta oppimisesta sekä kuvaus opiskelijan työtehtävistä
- seloste opiskelijan harrastuksista. Liitteestä ei tule merkintää todistukseen.

Todistus koko lisäopetuksen suorittamisesta

Mikäli opiskelija suorittaa hyväksytysti kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat opinnot, annetaan hänelle Todistus lisäopetuksen suorittamisesta.

Todistukseen sisällytetään kohta Lisäopetuksen aikana suoritettujen opinnot. Tähän merkitään opiskelijan opinto-ohjelma ja oppiaineittain tai aineryhmittäin arvio kaikista lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista. Tähän merkitään myös ne perusopetuksen yhteiset ja valinnaiset oppiaineet, jotka opiskelija on suorittanut hyväksytysti lisäopetuksen aikana, mutta joissa hän ei ole korottanut perusopetuksen päättötodistuksessa saamaansa arvosanaa.

Todistukseen sisällytetään tarvittaessa erikseen kohta Perusopetuksen päättöarvosanojen korottaminen. Jos opiskelijan lisäopetuksessa saama uusi arvosana perusopetuksen yhteisissä tai valinnaisissa oppiaineissa on korkeampi kuin perusopetuksen päättöarvosana, se merkitään tähän.

Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista

Mikäli opiskelija suorittaa vain osan opinto-ohjelmaansa kuuluneista opinnoista hyväksytysti tai keskeyttää opintonsa, annetaan hänelle Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista.

Opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot merkitään kohtaan Lisäopetuksen aikana suoritettujen opinnot. Tähän merkitään myös ne perusopetuksen yhteiset ja valinnaiset oppiaineet, jotka opiskelija on suorittanut hyväksytysti lisäopetuksen aikana, mutta joissa hän ei ole korottanut perusopetuksen päättötodistuksessa saamaansa arvosanaa.

Jos opiskelija on korottanut jonkin perusopetuksen yhteisen tai valinnaisen oppiaineen arvosanaa, se merkitään todistuksessa kohtaan Perusopetuksen päättöarvosanojen korottaminen.

Maakunnallinen: Lisäopetuksessa annetaan todistukset opetussuunnitelman perusteiden mukaan.

Välitodistus annetaan jokaisen jakson päätyttyä, mikäli oppilas on saanut valmiiksi korotettuja arvosanoja. Todistus lisäopetuksen suorittamisesta annetaan opiskelijalle, joka on hyväksytysti suorittanut kaikki lukuvuoden opintonsa koulussa läsnä ollen. Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut vain osan opinnoista hyväksytysti tai keskeyttänyt opinnot.

Mikäli opiskelija on opiskellut yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti, voidaan todistuksissa käyttää harkinnan mukaan numeroarvioinnin sijaan sanallista arviointia. Sanallisen arvioinnin täytyy pitää sisällään tieto siitä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

7. Paikallinen opetussuunnitelma

7.1 Opetussuunnitelman merkitys

Valtakunnallinen: Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antama määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta¹⁴.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa opetuksen ohjausjärjestelmää. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Se liittyy koulujen toiminnan kunnan muuhun toimintaan nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi. Opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Paikallisen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laatua, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa ja luoda hyvä perusta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle.

Opiskelijoiden opiskelusuunnitelmat ja muut yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan. Opetuksen järjestäjä huolehtii myös opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman laadinnasta. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan opiskelijoille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista¹⁵.

7.2 Opetussuunnitelman laatiminen

Valtakunnallinen: Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lisäopetuksen järjestämistavasta ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, opetuksen ja opiskeluhuollon keskeisiä sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon opiskelijoiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämisen tulokset.

Koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- perusopetuksen opetussuunnitelma
- lukion opetussuunnitelma ja ammatillisen koulutuksen suunnitelmat
- mahdollinen lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma¹⁶
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma¹⁷,
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma¹⁸,
- mahdollinen kestävän kehityksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Opetuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä ja yhteisistä alueellisista opetussuunnitelmalinjauksista.

¹⁴ Perusopetuslaki 15 § 1 mom

¹⁵ Perusopetusasetus 9 §

¹⁶ Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 1/011/2014 ja 20/011/2014

¹⁷ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

¹⁸ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on seurata ja arvioida opetussuunnitelman toteutumista ja kehittää opetussuunnitelmaa.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opetustoimen henkilöstön, opiskelijoiden¹⁹ ja huoltajien mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön sekä eri ryhmien välisestä monialaisesta yhteistyöstä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa ja toimeenpanossa.

Yhteistyö myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa²⁰. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien ja organisaatioiden kanssa, jotta kaikkien opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla.

7.3 Opetussuunnitelman valmistelu ja sisältö

Valtakunnallinen: Paikallinen lisäopetuksen opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja kuvaa sekä opetuksen järjestämistä että koulutyötä. Opetuksen järjestäjä voi myös päättää, että osa tässä luvussa määrätystä asioista kuvataan koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa tai opetussuunnitelmaan perustuvassa lukuvuosisuunnitelmassa.

- Opetuksen järjestäjä tekee opetussuunnitelman rakenteeseen, kieleen, muotoon ja laatimistapaan liittyvät ratkaisut ja päättää, miten valmistelutyö toteutetaan. Päättäviä asioita ovat
- laaditaanko opetussuunnitelma koulujen yhteisenä, kokonaan tai osin koulukohtaisena, seudullisena vai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään (suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten)
- mikä on opetussuunnitelman rakenne ja asioiden käsittelyjärjestys ja missä muodossa opetussuunnitelma julkaistaan
- miten henkilöstö ja opiskelijat sekä huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö perusopetuksen sekä muiden, opetuksen järjestämisen kannalta keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa järjestetään
- mitkä muut tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa ja miten yhteistyö järjestetään
- miten paikalliset erityispiirteet ja -tarpeet, arviointien ja kehittämistyön tuottama tieto ja kehittämisen tavoitteet sekä muut paikalliset suunnitelmat otetaan valmistelussa huomioon.

Seuraavat opetussuunnitelmaan liittyvät asiat päätetään paikallisesti ja kirjataan opetussuunnitelmaan

- miten huolehditaan opiskeluhuoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa
- miten opetussuunnitelman toteutumista seurataan, miten lisäopetusta ja sen opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään
- mitkä ovat ne paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa (esimerkiksi kestävän kehityksen ohjelma, kulttuurikasvatusohjelma, tietostrategia).

¹⁹ Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

²⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

Opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut päätetään paikallisesti ja kuvataan opetussuunnitelmassa

- miten lisäopetus järjestetään
- mitkä ovat opiskelijaksi ottamisen perusteet ja käytännöt
- mitkä ovat mahdolliset paikalliset painotukset lisäopetuksen tehtävään
- mitkä ovat lisäopetuksen valtakunnallisia tavoitteita mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat ja miten tavoitteet ilmenevät opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä
- mitkä ovat lisäopetuksen arvoperustaa ja oppimiskäsitystä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat ja miten arvoperusta ja oppimiskäsitys ilmenevät opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä
- mitkä ovat lisäopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen painopisteet sekä toimenpiteet ja yhteistyö toimintakulttuurin kehittämiseksi
- mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet ja miten yhteistyö järjestetään
- mitkä ovat opiskelijoiden osallisuuteen liittyvät tavoitteet ja miten osallisuus toteutetaan käytännössä
- mitkä ovat opetussuunnitelman perusteissa määritellyn laaja-alaisen osaamisen mahdolliset paikalliset painotukset sekä toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen kehittymistä seurataan ja tuetaan
- mitkä ovat tarjottavien opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- mitkä ovat oppimisympäristön ja työtapojen valintaa ja kehittämistä ohjaavat tavoitteet ja toimintatavat tavoitteiden toteuttamiseksi
- mitkä ovat opiskelijan opiskelusuunnitelman laadintakäytänteet sekä rakenne ja suunnitelmaan sisällytettävät asiat
- mitkä ovat menettelytavat opiskelijan lähtötilanteen selvittämiseksi ja tämän tiedon dokumentoimiseksi sekä opiskelijan opintojen ja edistymisen seuraamiseksi
- mitkä ovat muiden opintojen suorittamismahdollisuudet ja suorittamistavat (lukioopinnot, ammatilliset opinnot, muissa oppilaitoksissa, työelämässä, järjestöissä ja yhteisöissä tapahtuva ohjattu opiskelu)
- miten toteutetaan opetukseen liittyvä yhteistyö muiden oppilaitosten, eri hallinnonalojen ja työelämän edustajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppaneiden kanssa
- mitkä ovat opinto-ohjauksen tavoitteet ja miten opinto-ohjaus järjestetään
- miten kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset otetaan opetuksessa huomioon
- mitkä ovat arvioinnin ja palautteen antamisen menetelmät ja käytänteet sekä todistukset ja niihin merkittävät tiedot; miten arvioinnista tiedotetaan opiskelijoille ja huoltajille
- käytetäänkö muissa kuin kaikille yhteisissä tai valinnaisissa opinnoissa sanallista vai numeroarviointia.

Kasvatuskeskustelu ja kurinpidolliset keinot paikallisessa opetussuunnitelmassa

Opetuksen järjestäjä vastaa kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta. Suunnitelma voi olla osa paikallista opetussuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma, jolloin siitä tulee maininta opetussuunnitelmassa.

Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan

- mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- minkälaisissa tilanteissa kasvatuskeskustelua käytetään ja mitkä ovat keskustelujen toteuttamista ohjaavat periaatteet
- miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpitokeinoja käytettäessä
- miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- miten suunnitelmasta tiedotetaan eri tahoille
- mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa

Jos lisäopetuksen järjestäjä järjestää myös perusopetusta, oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvissä keskeisissä paikallisissa linjauksissa ja muissa paikallisesti päätettävissä asioissa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelmaa.

Mikäli lisäopetuksen järjestäjällä ei ole perusopetuksen järjestämis lupaa, tulee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 7 määritetyt keskeiset paikalliset linjaukset päättää ja kuvata lisäopetuksen opetussuunnitelmassa. Sen lisäksi paikallisesti päätetään ja opetussuunnitelmassa kuvataan

- miten oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään käytännössä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako yleisen, tehostetun ja erityisen tuen järjestämisessä sekä pedagogisten asiakirjojen laadinnassa
- tehostetun tuen aloittamiseen ja erityiseen tuen päätökseen liittyvät menettelytavat ja toimivaltuudet
- miten perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot järjestetään käytännössä.

Opiskeluhoolto paikallisessa opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelmaan liitetään Opetushallituksen määräyksen 17/011/2014 perusteella tehty paikallinen suunnitelma opiskeluhoollon järjestämisestä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuoren hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu.

Jos lisäopetuksen järjestäjä järjestää myös perusopetusta, opiskeluhoollon paikallisissa linjauksissa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Tällöin myös oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma voidaan laatia yhteisenä perusopetukselle ja lisäopetukselle.

Mikäli lisäopetuksen järjestäjällä ei ole perusopetuksen järjestämis lupaa, tulee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 8 määritetyt keskeiset paikalliset linjaukset (ml. oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma) kuvata lisäopetuksen opetussuunnitelmassa.

Ohjeet

Opetuksen järjestäjä linjaa

- miten lisäopetus järjestetään
- mitkä ovat opiskelijaksi ottamisen perusteet ja käytännöt
- mitkä ovat mahdolliset paikalliset painotukset lisäopetuksen tehtävään
- mitkä ovat muiden opintojen suorittamismahdollisuudet ja suorittamistavat (lukio-opinnot, ammatilliset opinnot, muissa oppilaitoksissa, työelämässä, järjestöissä ja yhteisöissä tapahtuva ohjattu opiskelu)
- miten toteutetaan opetukseen liittyvä yhteistyö muiden oppilaitosten, eri hallinnonalojen ja työelämän edustajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppaneiden kanssa

HUOM!

- Mikäli lisäopetuksen järjestäjällä ei ole perusopetuksen järjestämislupaa, tulee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 7 määrätyt keskeiset paikalliset linjaukset päättää ja kuvata lisäopetuksen opetussuunnitelmassa.
- Mikäli lisäopetuksen järjestäjällä ei ole perusopetuksen järjestämislupaa, tulee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 8 määrätyt keskeiset paikalliset linjaukset (ml. oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma) kuvata lisäopetuksen opetussuunnitelmassa.

Katso: Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

www.seinajoki.fi/ops